

AGRÁRTÖRTÉNETI FÜZETEK

16.

**SZARVASI GAZDÁSZKÉNT INDULTAM
Életút**

MOLNÁR IMRE

**Szarvas
2008**

AGRÁRTÖRTÉNETI FÜZETEK

16.

SZARVASI GAZDÁSZKÉNT INDULTAM
Életút

MOLNÁR IMRE

Szerkesztők:

Csengeri Erzsébet, főiskolai tanársegéd
Dr. Szitó János, nyugalmazott vízépítő mérnök

Lektorálta:

Dr. Köhler Mihály

Kiadja:

A Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Víz- és Környezetgaz-
dálkodási Főiskolai Kar, Szarvas
és a
Tessedik Öreggazdász Egyesület, Szarvas

Felelős kiadó:

Takácsné dr. Hájos Mária, dékán és Dr. Köhler Mihály, elnök

Nyomtatás DIGITÁLIS KALAMÁRIS Szarvas
Felelős vezető: Tatai László

Tisztelt Olvasó!

A nagy múltú intézmények sok olyan eseménnyel büszkélkedhetnek, amelyek önmagukban igazolják szükségességüket. A rövid múltú visszatekintők ezt fokozottan igyekeznek bizonyítani.

A szarvasi főiskola Tessedik Sámuel – 1780 és 1806 közötti munkájára építve – eszmei utódjának vallja magát. Tessedik ezen rövid idő alatt olyan alapokat épített, amelyeket az utókor büszkén érezhet magáénak.

A 20-as évek polgárosodó Magyarországa lehetővé tette az új gyökerek talajba-ereszkedését. Intézményünk második megalapítása (1927) óta fokozatos fejlődés szolgálta a friss eszmék megjelenését. Ennek elterjesztése csak komoly erőfeszítések árán valósulhatott meg.

Az agrártörténeti füzetekkel nagy tapasztalattal rendelkező kollégákat kívántunk megszólaltatni, akik olyan speciális ismeretekkel és gondolatokkal rendelkeznek, amelyek csak az övék és kapcsolódónak az általunk vallott eszmékhez.

Ez az oka, hogy a kéziratokat eredeti formájukban nyújtjuk át az Olvasónak, vállalva ezzel az esetleges elmarasztalásokat.

Semmi esetre sem kívánunk igazságosztók lenni a fennálló szakmai érdekellentétek megjelenésében. Vállalkozásunk az eredetiséget hivatott támogatni.

Szolgálni kívánjuk a magyar agrártársadalmat a lassan feledésbe merülő történetek megmentésével és megjelentetésével.

Kívánjuk, hogy ezen rövid írások segítségre legyenek múltunk megismeréséhez, elfogadva, hogy „csak annak a nemzetnek van jövője, amely azt múltjára építi”.

Ennek szellemében ajánljuk füzetünket és várjuk cselekvő segítségüket.

Szarvas, 1998.

Dr. Ligetvári Ferenc
alapító szerkesztő

A második évtized küszöbén

Tíz éves a Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Kara Agrártörténeti Füzetek c. kiadványa.

A sorozat eddig kiadott 14 kötete az alapító szerkesztő által megfogalmazottak szellemében jelent meg, s gazdagította az olvasók általános és szakmai ismereteit.

A sorozat arculata az évek során bizonyos változáson ment át, így előtérbe kerültek a Kar jogelőd intézményeihez kötődő visszaemlékezések, ill. a kapcsolódó történéseket bemutató munkák. E belső átalakulások továbbra is arra szolgáltak, hogy múltunk olyan eseményeit is megismerjük, amelyek kevésbé tudottak de megmentésük a végleges feledésbe merüléstől fontosnak tartható.

Ez az irányváltás összefüggésbe hozható a szarvasi agrárszakemberképzés 75, ill. 80 éves évfordulóival és ehhez kapcsolódóan a Tessedik Öreggazdász Egyesület megalakulásával.

Az Agrártörténeti Füzetek a 15. kötetrel folytatódóan a Kar és az Egyesület közös kiadásában jelennek meg, nem kizárólag, de tendenciájában erőteljesebben lehetőséget adva az intézményben korábban végzett, tapasztalt szakemberek, ill. volt tanárok szakmai életútja, vagy annak jelentős fejezetei bemutatására.

A munka minőségének, színvonalának további biztosítása, illetve finomítása érdekében a kötetek szakmai anyagai lektorált formában jelennek meg.

Az eddigiekben is sikeres sorozat folytatása reményeink szerint tovább fogja szolgálni a hazai gazdatársadalom, a volt szarvasi diákok, a mai hallgatók és a nagy múltú, már a kilencedik évtizedébe lépett intézmény érdekeit.

Szarvas, 2008. október

Dr. Bukovinszky László
a sorozat szerkesztője 2003-2007 között

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ	7
GYERMEKKOROM, GAZDÁLKODÁS OTTHON	8
ÚJRA ISKOLÁBAN	12
A GÉPÁLLOMÁSON	14
Cserebökényi gépállomás	17
Összevonás	22
Áthelyezés	23
IRÁNY A SZÖVETKEZETI GAZDÁLKODÁS FELÉ	27
A fejlesztést szolgáló beruházások	29
Egyesülés	33
A termelés fejlesztése	35
A gazdálkodás irányváltása	37
Vezetőség választás	38
ÉRDEKVÉDELEM	38
KÜLFÖLDI SZAKMAI UTAK	39
KÜLFÖLDI SZÖVETKEZETI KAPCSOLATOK	40
BEFEJEZÉS	42
UTÓSZÓ	43
A SOROZAT EDDIG MEGJELENT KÖTETEI	44

ELŐSZÓ

A mezőgazdaság az egyik legnehezebb szakmák közé tartozik. Az eredmény nem csak a gazdálkodón múlik, hanem az időjárás is. A legprecízebb munka is eredménytelen lehet a kedvezőtlen időjárás miatt. Lehetséges fordítva is, hogy a gyengébb technológia ritkán nagy termést hoz.

Ezt a szakmát már gyermekkorban el kell kezdeni tanulni, ilyenkor már rögződik és beidegződik az időjáráshoz való alkalmazkodás. Emlékszem az édesapám említette néhányszor, hogy nem kezdjük a kukoricavetést még április közepén – mivel nagyon meleg volt - amit majd a hideg követett. Legtöbb esetben ez be is vált.

A másik nehézség, hogy országunk területén is különböző a talajminőség, valamint az éghajlat és az időjárás. Ha valaki több évtized után elmegy az Alföldről Dunántúlra, bizony sok mindent meg kell ismerni ahhoz, hogy jól tudjon gazdálkodni. Az eltelt században, de még napjainkban is kedvezőtlen a mezőgazdaság helyzete, nem a szakma fejlesztése, hanem a tulajdonosok változásai nagy károkat okoztak a mezőgazdaságnak. Ezért nem kell csodálkoznunk, hogy elmaradtunk az európai országoktól, még a nagyobb háborús károkat szenvedett országok is messze megelőztek minket.

A mezőgazdálkodás az nem csak szakma, hanem hivatás. Azzal is számolni kell, hogy rossz termés esetén a ráfizetés lehetséges. A nóta is azt mondja: "Ha sok termett nem adott el belőle, mert azt mondta, hátha nem lesz jövőre".

GYERMEKKOROM, GAZDÁLKODÁS OTTHON

Gyoma¹ községben születtem 1930. február 5-én. Szüleim Molnár Imre (1900-1968) és Kruchió Mária (1909-1989). Feleségem Konyecsni Ilona (1932), gyermekeim Imre (1954) és Ilona (1957).

1. kép. Molnár Imre főmezőgazdász

Szüleim földműveléssel foglalkoztak, és tanyán laktak. Már kicsi koromban érdekelt a paraszti munka, 3–4 éves koromban szaladtam az eke után apám nyomában, felbuktam csupa földes lettem, az apám kénytelen volt bevárni. Hamarabb tanultam meg énekelni, mint beszélni, megszerettem a magyar nótát. Gyűjtésemben jelenleg több mint kétezer magyar nóta van kazettán, azokat rendszeresen hallgatom.

Hat éves koromban mentem be apai nagymamámhoz a településre, innen jártam iskolába. Négy elemi a Református Elemi Népiskolában, és négy polgári a Magyar Királyi Állami Polgári Fiú és Leány Iskolában végeztem. Az utóbbit 1944. március 31-én befejeztem szokatlan módon, egyszerűen hazaküldtek bennünket, mivel állandósult a légiriadó – hetenként, majd egyre sűrűbben. Angol

¹ 1982. január 1-óta Gyomaendrőd

repülőök jártak bombázni Szolnokot és Szajolt, főleg a németek utánpótlási vonalát, a hadifelszereléseket szállító vonatokat.

Apám katona volt, hatodszor hívták be a frontra, így másnap kimentem a tanyára és házi megbeszélést tartottunk, hogy hogyan fogunk gazdálkodni. Én lettem a gazdálkodó, anyám a kisegítő valamint a nővérem és később a nagymamám, aki kijött utánam, mivel félt egyedül. Az előbb említett repülőök a mi tanyánk fölött mentek Szolnok felé és vissza is.

Elkezdtek a nyári munkát, az aratás aratógéppel történt az egyik szomszédunkkal összefogva arattunk már több éve. A bekötött kévét hordtuk össze egysorba, és keresztetekt raktunk mi hárman, a nagymama már nem végzett ilyen munkát, őrizte a tanyát. Ha nem győztük, akkor a szomszéd aratott egy-két napig, azután folytattuk nálunk. Ezután kezdődött a gabona behordása, amit a sógorral összefogva végeztünk. Neki volt egy idősebb fia, 16 éves, ő járt az egyik kocsival, én a másikkal. Egy fő segítségünk volt, aki a kocsira feladogatta a kévét, mi raktuk a kocsit, majd az asztagra adogattuk, ahol a nővérem volt a kéveadogató, a sógor az asztagrakó.

Amikor a sógoréknál hordtunk, megszervezték a tűzörséget. Ami úgy történt, hogy az ott lakókat éjszakára éjjeli szolgálatra rendelték, aki figyelte a tüzet.

Engem is beosztottak egy alkalommal a hordás közben. Az őrhely három kilométerre volt a mi tanyánktól, sötétedésig oda kellett érnem, és ugyancsak 3 km területet kellett egész éjjel figyelni. Két fő volt beosztva minden éjjelre, de nekem nem jött el a társam, így egyedül maradtam. Kezdett hajnalodni, nem bírtam tovább, egy gabonakereszt mellett megágyaztam és lefeküdtem. Egy órai alvás után elindultam visszafelé, fél úton a nap is feljött, rövidesen megérkeztem, ott befogtuk a lovakat és kezdtem a hordáshoz. Délre már nagyon elfáradtam, az erőm is fogyatkozott. Estig nehezen kibírtam, de nem gondoltam arra, hogy szóvá tegyem a közérzetem, mert az szégyen lett volna.

Ezután folytattuk a hordást, majd ezt követte a cséplés, utána az őszi munka megkezdése következett. Ekkor már dörögtek az ágyúk Románia felől. A nyári szántásokkal végeztem, október 5-én megkezdődött az országhatár elfoglalása, másnap pedig a településre vonult be a szovjet katonaság. Hajnalban jöttek a magyar menekülők

kocsival. Hatalmas sár volt, napok óta esett az eső, a lovaik már kimerültek, ezért kérték, adjunk nekik két lovat, itt hagyják cserébe az ők kimerült lovaikat, így tovább tudnak menni. Így is volt, csak a mamám ment a lovakkal megérezte, hogy nem tudnak már a településig menni, két km út után a tankok elvágták a magyar konvoj útját, haladtak a község felé, de a magyar katonákra ügyet se vetettek. Így az anyám visszajött a lovakkal, aminek nagyon örültünk. Azóta is gondolkozok azon, hogy ilyet csak egy édesanya képes a családja védelmére megtenni. Jönnek a tankok, menekülnek a magyarok, itt csata is lehetett volna.

Nagyon megörültem, hogy ilyen sok lovunk van, sajnos később egy hónap múlva elvitték a többbit, maradt egy sebesült katona ló és egy vak lovunk, amit nem vittek el. Később örültem is a két lónak, mert sok gazda ló nélkül maradt, így az egyik szomszédunk is. Vele összefogtunk, és együtt elvettünk mindkét gazdaságban. Két hold búzát nem tudtunk elvetni, mert az esős időjárás megakadályozta. Ezért a búza vetőmagot jarovizáltuk, ami azt jelentette, hogy megcsáváztuk, és úgy vizesen kitettük a fagyra egy hétig. Tavasszal a búzát elvetettük, két mázsával termett kevesebbet, mint az ősszel elvetett vetőmag. Az őszi szántást még kevésbé tudtuk végezni - néhány holdon sikerült ez a munka - az esőzés miatt.

Tavasszal a vetéseket elvégeztük időben, de négy holdon már száradt volt a talaj, így lehoztuk a padlásról a nagyapám pergetőjét, amit az egyes eke oldalára szereltünk a meghajtó kereke a barázdában volt, ahová a merítő kanalai leszórták a kukoricamagot a barázda aljára, utána az eke betakarta azonnal az egész barázdát. Ez volt a legjobb megoldás, a lényege az, hogy a mag a nedves talajra került és hamarabb kikelt, mint a géppel vetett. Ezután az egész táblát lehengereltük. Eső a kukorica második kapálásáig nem esett, de utána sem túl sok.

Minden munkát elvégeztünk időben, sajnos a sors közbe szólt. Aratás előtt egy héttel nagy vihar volt jégesővel, mintegy 500 méter szélességben elverte a kalászos gabonát, mindez félóra leforgása alatt. Csépléskor volt olyan, hogy nem volt benne semmi mag, vagy egy kevés, de a cséplőrészre sem futotta, legkevesebb volt a rendes termésű gabona, összességében nem lett elég se kenyérnek, se vető-

magnak. A kukoricával nem volt ilyen nagy baj, de annál is jelentkezett a kevesebb hozam.

Két élményem még jelenleg is érdekesnek tűnik, de az évtizedek alatt is sokat gondoltam rá. Tavasszal a legelőre, gulyába vittük a másféléves borjút, belesütöttük a patájába a kezdőbetűnket – MI – hogy őszre felismerjük. Nyárvégén mentünk érte, de nem találtuk a 180 marha között. A számadó is megérkezett, fogta a dobókötelet a gulya közepén eldobta úgy hogy a borjú fejére esett, majd meghúzta, hogy szoruljon rá a két szarvára a fej tetején. Megnéztük a patáját, félig elkopott a jelzés, de fel lehetett ismerni. Csodálkoztunk egy meglett tehén állt előttünk teljes nagyságban. A búcsúzáskor az egyik gulyás halkán megjegyezte, hogy összesen 360 állat van a két gulyában, a számadó mindet ismeri kinek a tehene.

1945-ben sertéspestis ütötte fel a fejét, de szérumért élősertést kellett vinni Békéscsabára, ami 40 km távolságra volt tőlünk. A sógorékkal együtt mentünk, vittük a két süldőt. Hajnali két órakor indultunk el, a csabai kövesutat pirkadatkor értük el. Visszafelé jövet eszméltünk rá, nem tudtuk melyik úton kell lefordulni. Az egyik útnál a mi katonalovunk mindenáron be akart fordulni, meg is állt, alig lehetett elindítani. Következő elágazáskor láttuk, hogy itt nem mehetünk, ezért visszafordultunk, s megegyeztünk, hagyjuk a lovakat arra menni amerre ők akarnak. A következő dűlőn lefordultak, mintha mindig arra jártak volna. Több ízben hallottam, az állatok a hazafelé vezető utat jobban felismerik, mint az ember.

ÚJRA ISKOLÁBAN

Szeptemberben beiratkoztunk Köhler Mihály barátommal a Békéscsabai Állami Mezőgazdasági Középiskolába, ahova el is mentünk. Két hónap múlva az iskola kiköltözött Ókigyóásra a Wenheim gróf kastélyába, melyet azonnal megszerettünk. A 36 szobás kastély a 70 holdas² arborétumszerű park közepén feküdt, gyönyörű fák, cserjék, tiszta levegő – üdülónak is megfelelt. Az internátusba élelmiszereket vittünk, lisztet, zsírt, szalonnát, mákot, tojást, babot, kolbászt, ezenkívül ágyneműt, paplant, lepedőt és párnát, szalmazsákot az intézet biztosította. Korábban már jártunk ki dolgozni a kőművesekkel, elég sok átalakítást csináltak. Én éppen maltert hordtam egy segédmunkással az emeletre. A harmadik nap reggel fel akartam kelni, és meglepődtem, nem tudok a lábamra állni, be van dagadva. Ugyan nem fáj, de nem éreztem a talajt, így nem tudtam lépni sem. Három nap múlva gyógyultam meg, de akkor már nem engedtek dolgozni, bevittek Békéscsabára az iskolába.

Amikor kiköltöztünk a kastélyba, még akkor is sokat dolgoztunk a romok eltakarításában, majd a falevelek összetakarításával, néha még tanítás helyett is. A barátommal végül megegyeztünk, elmegyünk Szarvasra, ott folytatjuk a tanulást. Később nagyon hálásak voltunk magunkkal szemben, a két iskolát nem lehetett összehasonlítani.

A mondás szerint nincs olyan rossz, amiben jó ne lenne. Ókigyóson megtanultam négyes fogatú ökröt hajtani egy dereshajú, kiváló ökrhajtótól. Télen a parkból hordtuk a hasáb-fákat olyan helyen, ahol a fák között annyi hely volt, amibe a kocsi szűken befért, de négyes fogattal hajtani fordulás közben az már művészet. Nyáron az egy hónapos gyakorlaton egy kettős ökr-fogattal takarmányt, alomszalmát hordtam, majd két napig szántottam is velük. A kocsisok felfigyeltek rám volt, aki megmondta ilyen még nem fordult elő, hogy tanuló szántott volna. Az öreg „ökr professzor” figyel-

² katasztrális hold=5755 m²

meztetett arra, hogy az állatokkal legyek bizalmas, ne bántsam őket feleslegesen, szépen beszéljek hozzájuk, mert az állat viszonzozza azt. Ha haragszom rájuk, ne szidjam őket, összevont szemöldökkel nézek a szemükbe, ezt is megérik. Ha jól dolgoznak, dicsérjem meg őket, simogassam a nyakukat, derűsen beszéljek hozzájuk.

Az internátusban nem mostak ránk, ezért havonta haza kellett menni tiszta ruháért. Ez nem volt ám egyszerű mivel vonatok nem jártak, így gyalog mentünk Gyomára 40 km-t és utána vissza. Ez az út Kígyóásra 9 km-rel hosszabb lett. Tavasszal már javult a helyzet, tehervonatot ki lehetett lesni, vagy szóló mozdony szenes részére kapaszkodtunk fel.

Októberben hazajött apám a fogságból 38 kg-al, betegen. Amikor hazamentem feküdt az ágyban, s azt kérdezte, hogyan tudtam elmenni ilyen helyzetben, itt hagytam magára anyámat? Láttam rajta, nem haragudott, hiszen ő nevelt éveken arra, hogy tanuljak szakmát, paraszt ne legyek. Nehéz helyzetbe kerültem. Fogjam az anyámra, én nem akartam elmenni, de hajthatatlan volt. Nem árultam el. Többet sohase került szóba ez a beszélgetés. Végül is megnyugodtam, hogy apám itthon van, így zavartalanul tanulhatok.

Szarvason hamar tapasztaltuk, hogy itt jóval nagyobb a követelmény, mint az előző helyen, de ennek örültünk. Különlegesen jó volt a szellem tanár és diák, diák és diák között, olyannyira, hogy hasonlóra nem találtunk az életünk folyamán. Ezt a helyzetet külön füzetben korábban megírtuk, ami a Főiskola könyvtárában megtalálható³.

A gyakorlati oktatásra nagy súlyt fektettek. Minden héten volt 3–4 órás gyakorlat, ahová gyalog jártunk az öt kilométer távoli Bikazugba. Ezenkívül hetesi szolgálat volt évente 6–7-szer, mindig más területre kerültünk, igyekeztünk elsajátítani a szakszerű munkát. Tizenegy munkaterületre osztottak be, a négy év alatt minden ágon részt vettek a tanulók.

A gazdaságvezető tanárok igyekeztek minden kivitelezést megismertetni és végrehajtatni. Először Szabó János, utána Fehér Mihály tanárurak ügyeltek arra is, hogy a tanulók gondolkozzanak is a végrehajtás alkalmával, nagyon díjazták, ha valaki jó megoldást talált a

³ Agrártörténeti füzetek 8. szám. Szarvas, 2001.

kivitelezésben. Minden tanuló jó kedvvel végezte munkáját, mert megérezte, hogy miatta történik minden tevékenység. Egy időben Fehér tanár úr megneheztelt rám, ami egy idő után kezdett nyomasz-tani.

Egyszer takarmányozó munkasort kellett végeznem két szürke tinóval, amit a tanulók elkapattak. Előre sajnáltak a többiek. Ijeszt-gettek, hogy sok bajom lesz. Ez hirtelen megragadt bennem, eszembe jutott az ókígyósi öreg ökörhajtó, mindjárt tudtam, mit fogok csinál-ni. Befogtam a tinókat, szálás takarmányt hordtunk be, raktuk a sze-keret, félidőben a két tinó elindult, szaladtak az istálló felé. Utolér-tem őket egy negyedórát beszélgettem velük, lassan megpihentek, visszamentünk. Indulás előtt ismét elindultak befelé, de csak lépked-tek, nem szaladtak, újra vissza a kazalhoz. Rakodtunk egy kevés takarmányt a kocsira és elindítottam őket, de előttük mentem nyu-godt léptekkel. Még egy ízben akaratoskodtak a tinók, jöttünk be a majorba és megszokott módon elfordultak az istálló felé, visszavezé-nyeltem őket, újra jöttünk az előző úton és nem engedtem őket rossz irányba. Ettől kezdve nem akadékoskodtak. Az egész major felfigyelt ránk ettől kezdve, főleg a fogat hajtók. Megkérdezték mit csináltam a tinókkal, mert ők nem boldogultak velük, most meg hallgatnak a parancsszóra.

A GÉPÁLLOMÁSON

A középiskola befejezése (1949 nyara) után a szülői házhoz mentem vissza. Másnap kezdtük az aratást. Elkértem az apámtól, aki még 1945 októberében hazajött, a kézi kaszát. Elkezdtem a kaszálást és másnap délből - a szörnyű melegben - összeestem, lerogytam a tarlón. Egy félórai pihenés után mentem vissza dolgozni, de csak gyűjtöttem a rendet. Az aratás tizenegy napig tartott, de nem voltam megerősödve ilyen munkára, ezt be is ismertem.

Augusztusban felkeresett Miska barátom, hogy jelentkezsek a gépállomásra, a felvételt az illetékes minisztérium bonyolítja. Így is történt – jelentkeztem az adott helyen, ahol felvettek a

nagykirályhegyesi⁴ gépállomásra. Azt is közölték velem, hogy hétfőn reggel már a minisztériumban kell jelentkezni, mert az ország összes mezőgazdászát összehívták tervkészítési oktatásra. Nem tudtam kimenni az új munkahelyemre, ezért írtam egy lapot, bejelentkeztem.

Budapestről hazatérve elindultam állomáshelyemre, amiről megtudtam, hogy Makóhoz 16 km-re van egy pusztán. Nem volt mit tenni, taxit fogadtam, két kilométerrel előbb kiszálltam a taxiból, mert Budapesten figyelmeztettek, nehogy taxival jelentkezünk, mert az nem sok jót ígérhet. Az említett 2 km-t gyalog tettem meg, de nem kérdezték meg mivel jöttem, mint később kiderült tudták. Határtalan szeretettel fogadtak, mindenről gondoskodtak: szállás, étkezés, ruhamosás és ágynemű rendelkezésre állt. Összehívták a vezérkart öt perc alatt - elbeszélgettünk. Másnap az összes dolgozót összehívták, bemutattak nekik és tudatták, hogy kötelesek utasításaimat elfogadni. Kilenc traktor volt az állomáson, melyből a zöme még nem dolgozott. Sorra látogattam a szövetkezeteket, igyekeztem munkát szerezni, de a fő cél az volt, hogy el kell végezni az őszi munkákat, szántást, vetést. Nem tiltakozott egy szövetkezet sem, de sok helyen bizonytalanok voltak.

Kövegy (Csongrád megye) községbe nem engedték be a traktort, mert tönkre teszi a talajt, mondták. A gépállomás vezetője engem jelölt ki, menjek el a faluba rábeszélni a parasztokat az őszi munka gépi elvégzésére. Odaadta a saját motorkerékpárját, aminek nagyon megörültem. Soha nem motoroztam, ezért napokig gyakoroltam és elindultam a gyűlésre. Ahogy odaértem döbbenet tudtam meg a helyzet alakulását, a párttitkáron kívül senki sem volt a kijelölt helyen. Kérdésemre az volt a felelet, összegyűltek a meghívottak, csak nem itt, hanem a kocsmában. Ez már több ízben így történt, jobb lesz, ha visszaindulok. Válaszom az lett, akkor gyerünk a kocsmába. Így is történt. Amikor odaértünk, láttuk, hogy tele van a helyiség, minden négyzetméterre 3 ember jutott, a füst olyan vastag volt, alig lehetett látni. Mikor beléptünk azonnal kettévált a kocsmá, hogy utat nyitottak. Hirtelen csend lett, a megdöbbenés látszott rajtuk. A belépéskor köszöntem, jó napot emberek. Ekkor csendesült el a tömeg, talán nem voltak ehhez a megszólításhoz szokva akkortájt. A

⁴ Csikópuszta

pulthoz érve, egyre éreztem, hogy kíváncsiak a jelenlévők mi fog történni. Rendeltem két nagyfröccsöt és elkezdtem beszélni a párttitkárral, úgy hogy az emberek is hallják. Lassan kezdtek megnyugodni és érdeklődést tanúsítani. Úgy kezdtem, én paraszt szülők gyermeke vagyok, hogyan gazdálkodunk mi és szántunk traktorral sok esetben. Elkezdődött a beszélgetés, ők is beleszóltak egyre többen, és kérdeztek, válaszoltam, fordítva én is kérdeztem őket. Két órai csevegés után abban állapodtunk meg, hogy meghatározott napon szántás bemutatót szervezünk, meghívjuk a lakosságot, és külön a papot is. Így is történt, két traktor ment szántani, ezek ott is maradtak, sőt egy hét múlva kértek másik két gépet is. Vetésre igényt jelentettek a szövetkezetek egy része, ezért kértünk 3 db lovas vetőgépet. A főgépésszel készítettünk egy vonó szerkezetet, ezt traktorral vontattuk. Ezért sikerült rövid idő alatt elvégezni a vetést.

Még egy érdekes esemény ragadt meg engem. Magyarcsanádon voltam a szövetkezetnél, amikor hirtelen nagy eső lett. Kerékpárral közlekedtem, tudni kell, hogy Makón keresztül 36 km. A Curgó csatorna mellett pedig 14 km a gépállomás. Házigazdáim a csatorna partot ajánlották. Ezt választottam és elindultam. Lassan kezdett sötétedni. Végre találok emberrel, megkérdeztem hány km a gépállomás. Már nem messzire van, mindjárt odaérek. Tíz perc egyeztetés után végre a tizedik ismételt kérésre kibökte: 7 km. Félúton voltam ekkor, azt hittem hamar odaérek. Besötétedett – siettem, ahogy lehetett. Ismét találok egy idős bácsival, aki kérdésemre közölte, hát bizony még messze, sürgetésemre végre kinyögte, hogy körülbelül 1,5 km. Tizenöt perc után megérkeztem az állomásra.

Október közepére minden traktor szántott vagy vetett, amikor megyei központunk írásban közölte, november elsejével a Cserebökényi Gépállomásra helyeznek át. A hirtelen változásban nem is tudtam mire gondolni, nagyon bántott, pedig jól érzem magam, jó a vezetés, segített mindenki a munkám során, és emberséges magatartást tanúsítottak.

Cserebökényben 36 erőgép üzemelt.

Cserebökényi gépállomás

Az első munkahelyem elfoglalásához hasonlóan indultak a dolgok. Nem közölték velem, hol is helyezkedik el az a gépállomás, ezért bementem a megyei központba, ahol megtudtam, hogy Szentes-től 25 km-re, Szarvastól 18 km-re található.

Az előre megtervezett tiltakozásom szertefoszlott, mivel a mennyasszony jelöltem Szarvason lakott. Érdeklődésemre, hogyan tudok kimenni a tetthelyre az igazgató a következő választ adta. Ha kiállok az útra, s ha szerencsém lesz, jöhet egy vontató, még jobban járok, ha fel is vesz, ezért legjobb a gyaloglás. Újra felkerestem a gyomai származású főkönyvelőt, aki elmondta, minden hétfőn Szarvasról hozzák a munkásokat teherkocsival, így azzal ki tudok menni. Szombaton voltam a megye központban a naptár november 1-ét mutatott, így ismét 3-án foglaltam el a helyem, mint előző esetben.

A gépállomás 9000 hold legelő közepén helyezkedett el egy korábbi bikaistállóban. A pásztorok lakásában volt az iroda és a szállás, valamint két újonnan épült szolgálati lakás. A kövesút (szarvasi, szentesi) 2–3 km-re volt, ezt sárba-hóba gyalog tettük meg.

A gépkocsi egy tanyában parkolt a kövesút mellett.

Amikor megérkeztem közölték velem, hogy már reggel 8 órakor vártak Fábiánsebestyénben. Itt Tsz⁵ zárszámadást csináltak, és engem is beosztottak a bizottságba, még ma el kell foglalni a helyem. Így is történt. Közölték azt is, hogy 11 szövetkezethez osztottak be, s a munkával hat hét alatt végezni kell. Kaptam egy kerékpárt, amit 3 km földúton sárba vállon kellett vinnem, onnan 10 km-t kövesúton megtenni.

A szövetkezetek egy része abban az évben alakult, még nem volt könyvelő se mindenütt, ezért a bizottság készítette el a zárszámadást. A csoportnak volt egy vezetője, egy könyvelője, két szakembere a mezőgazdasági osztályról és én. Feladatom takarmány leltár, állat leltár, takarmány mérlegkészítés, vezetésterv vizsgálata volt. Éjszakába nyúlóan dolgoztunk, egyszer mentünk haza hetenként vasárnap reggel, de délután már visszatértünk, hogy reggel időben

⁵ Termelő Szövetkezet

kezdjük. Egyszer aludtunk vetett ágyban a hat hét alatt, egyszer a jászolban a marhaistállóban. Más esetekben szalmát terítették a padlóra, pokróccal letakartuk egy másikkal takaródtunk. Valamennyire fűtöttek is, de nem okozott gondot, mivel a szalma melegített. A körülményektől nem romlott a hangulatunk, mindezt természetesnek fogtuk fel.

Jártuk a szövetkezeteket, ahol sablonosnak is tűnt a munka, de mégis mindenütt volt egyedi jelenség is. A bizottság vezetője jó szónok volt, egyszerűen, érthetően adta elő mondandóját, az emberek néma csendben hallgatták. Néhány mondat után megnyerte őket, jelentős változást értünk el a gondolkozásukban.

Egy kivétel azért volt, az Eperjesi Ifjúgárda, ahol száz fiatal gazdálkodott valami lehetetlen módon. A beszéd lepergett az ifjakról, mint a falrahányt borsó. A hozzászólásban egy felszólaló ecsetelte, hogy az elmúlt közgyűlésen hátul vajat köpült egy leányzó 5 literes befőttes üvegben. Amikor elkészült letette maga mögé a fal mellé, mire vége lett a gyűlésnek a vajat ellopták. Most is köpültek, az illetékes hölgy néha a feje fölé tartotta az üveget, jelezve, hogy most megy a munka. Befejeződött a gyűlés, megkezdődött a kivonulás, egyszer az egyik ajtóban visszafordulva egy öblös férfihang szólalt meg "a vajat ellopták".

Ezzel a zárszámadásnak vége is lett. Behivattak a megyére, mint minden mezőgazdászt a saját vállalati tervezéssel kapcsolatban. Három napot kaptunk erre, és ezután mindenkinek kötelessége volt segíteni azokat a szövetkezeti tervezőket, ahol a zárszámadást végeztük.

A tervekért szakmailag mi voltunk a felelősök. Itt már motorke-rékpárt is kaptam, azzal jártam a szövetkezetekbe. Egy alkalommal mínusz 6 fok hideg volt, nagyon fáztam a havas úton 20 km után, bementem a helyi kocsmába, megiszok egy kis romot, hogy melegítsen. A nagykabátomat levettem az esőköpennyel együtt, ami nem vált szét, felállítottam a kocsmá közepére. Negyedóra után összebo-rultak a kabátok, kiolvadtak. Nem jártam kocsmába azóta se, de ezt meg kellett tenni, hogy felmelegedjek.

Az 1950. évtől kezdve berendeltek a megyei központba, a 19 állomás terveit dolgoztuk fel megyei szintre. A precíz munka végtelesen tetszett nekem, mindenki megkapta a maga összesítő lapját, ki-

dolgozta és aláírta a nevét. A felelősséget nem lehetett kitörölni. Azóta sem találtam olyan embert, aki olyan gyorsan tudott volna összeadni, mint az a régi mezőgazda, aki dolgoztatott bennünket. Minden műveletet, minden számítást ő személyesen leellenőrzött és aláírta a nevét. Téves számításról senki sem tudott.

A szövetkezettekkel jó kapcsolatokat tartottam, ahol segítségre vártak igyekeztem megvalósítani. Főleg az eperjesi Ifjúgárda – ahol ellopták a vajat – annyiban szerencsésebb volt, mert ők voltak a leggyengébbek még egy évvel azelőtt, másrészt az új elnök, rendkívüli egyéniség volt, tudott bánni az emberekkel, nagyon népszerű volt. Engem megkért amennyiben tudok valami új dologról, beszéljünk meg, és támogassam a szövetkezetet. Tavasszal vetettek amerikai kukoricát, ami abban az évben már 65 mázsát⁶ termett egy kataszteri holdon. Hat ekekapát egymás mellett, egy kerek vonószerkezettel húztunk. Félnapig dolgoztak a kisparaszti eke kormányzói, ezután leváltottuk őket. Háromszor több területet kapáltunk meg, gyomos kukorica nem volt.

Az aratás elkezdődött az őszi árpával. Amikor a búza aratása kezdődött, az árpa cséplést elkezdtük. Asztagot nem raktunk, a cséplőgéphez hordtuk a gabonát, itt már vontató gépek is besegítettek. Ilyen nagy változással azóta sem találkoztam, ami itt egy év alatt történt.

Nemhogy az aratást, de a cséplést sem végezte el senki a megyében ilyen gyorsan, amikor itt végeztünk, máshol akkor kezdték el. Az alkalmazott újdonságok következtében a cséplőgép vezető 900 tonna gabona teljesítményéért harmadik helyet szerzte meg országos viszonylatban. A szövetkezet Vörös zászlót, az elnök Kossuth díjat kapott elsőnek az elnökök között. Szerintem megérdemelte.

Sokat dolgoztunk az aratás idején a gépállomáson. Vezetői értekezletet este tartottunk, ami néha éjfélig tartott. A járási szervek is este, volt hogy kilenc órára hívták össze a gépállomás vezetőit megbeszélésre. Ettől már csak az volt nagyobb esemény, hogy egyszer a járási főnökök látogattak meg éjfél után egy órakor, az aratógépek átcsoportosításával kapcsolatban. Egy szövetkezet lemaradt a munkával, ezért reggelre 4 db aratógépet küldjünk oda, mivel a többinél

⁶ 1 mázsa (q) = 100 kg = 0,1 t

mindenhol van ilyen gép, csak ezeknél nincs. Közöltem a többi időben szerződést kötött. Nagyon pipa voltam, de nem volt mit tenni, ők is beismerték, hogy igazam van, így több ilyen beavatkozás nem volt. Utólag a példás végrehajtásért elismerésüket tolmácsolták. Az aratógépek ráadásul 7–8 órára jelentkeztek volt, amelyik már 8 órakor aratott, pedig csak kilencre szólt az utasítás, ami azért volt, mert ők sem bíztak abban, hogy reggel időre megtörténik az átcsoportosítás.

Még egy érdekes jelenség, amit nem felejtettem el az volt, hogy több mint tíz aratógépet vettek el a gazdálkodóktól már a korábbi évben. Egy néhányat a szóban forgó időszakban. Egy parasztember jelentkezett, hogy kijavítja ő a gépet, — ne vigyük el tőle. Az a kérése, hogy ő kezelje egész nyáron a saját gépét. Én nagyon megörültem, mert ismertem ezeket a gépeket, csak a gazdájuk kezében dolgoztak jól. Ez a gép magasan több területet aratott, mint a többi. A következő évben már nem engedték meg, bevontatták az állomásra. Amint megkezdte a munkát úgy összetört, hogy nem lehetett többé használni.

Késő ősszel gyapottermesztési tanfolyamra köteleztek, mivel három szövetkezetet jelöltek ki területünkön. Nem nagy hévvel fogtunk a munkához, amit szóban is elmondtunk, tisztában voltunk néhányan, hogy itt nem lehet sikeres gyapottermesztés a magyar éghajlat alatt. Telt az idő, mindennapos bentlakásos tanfolyam volt, csak vasárnap engedtek eltávozni. Sok barátot találtunk magunknak, aránylag megnyugodtunk a történeteken.

Egy idő után, észre vettem, hogy valami történt, másként viselkedtek a többiek közül, de az oktatók is. Úgy éreztem, kezd megfagyni a környezetem, elhúzódnak tőlem sokan. Egy este azután iskolai eligazításra hívtak, ahol közölték ezután nagyobb lesz a kíváncsóság a politikai magatartásban, ezért már másnap lesz akit nem látnak szívesen, és esetleg elküldenek. Nyugtalan voltam, egy idő után eszembe jutott apám tanácsa, ne hagyd magad eltaposni a sorsnak, keresd meg a kivezető utat. Azonnal elhatároztam, hogy felkeresem az igazgatót, aki aznap este fogadott, és megerősített abban, hogy igen engem akartak elküldeni, mert az egyik nap a gépállomásra egy ember érkezett, aki Molnár Imre úrral akart beszélni. Mai napig nem tudom mi volt az igazság, mert ahogy visszamentem az

állomásra, az illető már elment a vállalatától. Többet nem találkoztunk. Kétlem, hogy ez volt az indoka az elbocsátásomnak, mert másfél órás beszélgetésünk után közölte, hogy nem tesz ellenem semmit, mert igazam van.

Vége lett a tanfolyamnak, megkaptuk az oklevelet, és azt is közölték, hogy büntetőjogi felelősségünk lesz a gyapottermesztés sikeréért mindent megtenni.

Tavasszal indult a munka a kezdet idején éppen nem volt motorom, sőt kerékpárom sem, ezért 130 holdon termelt gyapot érdekében gyalogoltam. Egy körjárat 50 km gyaloglást jelentett naponta. Három kör után újra lett motorom, így minden másnap meglátogattam a vetőmunkásokat. A vetések szépen kikeltek, de a későbbiekben nem tetszett a növényeknek az időjárás, és kb. fele termett a vártnál. A következő év erősen csapadékos volt, így szinte nem teremett semmi használható belőle.

Az 1951. év őszén besoroztak katonának. Pápara vittek bennünket. Nekem szerencsém volt, mivel az első ezred eligazításán zászlóalj írnok lettem, ezt megőriztem két évig, a leszerelésig. Nagyon jó sorom volt, jól bántak velem parancsnokaim, legtöbben tiszteltek is. Idegen volt nekem a hadsereg, nem is szerettem az otlétet, de igyekeztem elterelni gondolataimat, hogy el tudjam viselni a helyzetet. Egy nyáron kapott feladatom rendkívüli helyzetet teremtett. Egyedül voltam a zászlóalj irodán a bakonyi sátortáborban, amikor segédtiszttem közölte, hogy egyetemet végzett katona tisztképző a mi alakulatunknál lesz, és nekem kell majd elkészíteni a két hónapos kiképzési tervet, ami egy heti munka. Egyszer a hadműveleti tiszt behivatott, elmondta az első havi tervet, s 3 nap múlva kéri tőlem. A tiszt Ludovikás tiszt volt, képzett nagy tudású ember. Kérdésem nem volt, megköszönte megjelenésem. Délután hozzáfogtam az első havi terv elkészítéséhez, amit másnap 10 órára el is vittem a hadműveleti tiszt irodájába. Láttam rajta a megdöbbenést, azonnal átvette az írományt tőlem, végig nézte, majd oda szólt az írógépezelőnek tegyen bele egy üres szabadságolási papírt, aki kitöltötte, a tiszt aláírta, közölte hogy tíz nap rendkívüli szabadságot ad nekem, érezzem jól magam. Tizenegy órakor már a vonaton utaztam, ahol végig aludtam. 1953. október végén leszereltem, visszamentem a munkahelyemre.

Elég csalódást okozott a gépállomás állapota. A vetés 20%-a

volt elvégezve november elsejére. 9 cséplőgép egy évvel korábban a rizstepeken telelt elsüllyedve, amit nehezen kivontattak, de volt amelyik összetört. Hatalmas aszály volt akkor ősszel, nem lehetett csak mély szántást végezni, ez volt országosan elrendelve. Azonnal leállítottam ezt a folyamatot, és elkezdjük a sekélyebb szántást. Betelefonáltam a Járási Mezőgazdasági osztályra, ahol közölték hosszú vita után, nem áll módjukban engedélyezni, mivel nem tőlük függ, országos rendelet, legfeljebb nem tudnak róla. Örömmel vettem tudomásul, felgyorsult a munka november végére befejeztük a vetést. A gépállomás és a szövetkezetek között rossz volt a viszony, elképedtem a tavaszi értekezletünkön, azon a hangnemen, mely elhangzott minden oldalról. Az aratásig sikerült helyreállítani a viszonyokat, ami végig tartott.

Tavasszal agronómusokat helyeztünk a szövetkezetekbe, akik a gépállomástól kapták a fizetést, de önálló szakmai irányítást végeztek. Néhány év múlva szövetkezeti szakemberek lettek teljes egészében. Örültem ennek a gyakorlatnak, mert jó volt a mezőgazdáknak az, hogy 2–3 évig egyszer bejöttek a gépállomásra eligazításra és én nem csak a gépállomás munkájáról, hanem a szövetkezeti gazdaság teljes egészéről igyekeztem őket segíteni. A szakemberek és én is helyesnek találtuk, hogy a szövetkezeteknél dolgozhatnak. Attól kezdve megtestesült bennem, hogy rövidesen a gépek is a szövetkezeteknél kell hogy legyenek, mert hatékonyabban tudnak egybetartozó irányítási keretek között dolgozni.

Gépállomásunk az első három közé tartozott megyei szinten minden évben, ezért a felsőbb szervek is egyre jobban segítettek.

Összevonás

Országosan üzemek összevonása zajlott, ez alól a mi gépállomásunk sem maradt ki. Három gépüzem került be Szentesre, Árpádhalom és Cserebökény összevonásra került. A három vezérkarból csak egy kellett, ezt a megyei szervek határozták el. Az igazgató egy volt traktorosunk lett Cserebökényből, aki agrárközgazdász diplomát szerzett. Én főmezőgazdász lettem érettségivel, míg a főmérnök hírneves szakember volt a környéken, Árpádhalomból. A főkönyvelő szintén Cserebökényből jött. Megnyugtató ez az összeállítás ben-

nünket, bátran neki láttunk a 125 erőgépes állomás üzemeltetéséhez. Hozzánk tartozott 24 szövetkezeti gazdaság, 35 ezer hektár terület. Mi vezetők nem szorongtunk a nagy mértékek miatt, mindannyian lelkesesen kezdtünk munkához.

Először is a területi brigádszállások biztosításához kezdtünk, ahol az erő- és munkagépeket tároltuk, valamint az üzemanyagot. A dolgozók is kaptak fedett helyet, ahol étkezni, aludni is lehetett. Korábban csatatér volt a terület, volt hogy a fogasboronát a búza között az aratógép találta meg, amit tavasszal ott felejtettek. Az erő- és munkagépek szanaszét hevertek ápolatlanul, vagy rozsdásan. Ezek tároló helyei a brigádszállások lettek, ahol csoportosan, leápolva, katonás sorrendben álltak. Itt végezték hetenként a karbantartásokat, a használt, de további munkára nem szükséges gépeket is leápolták, javították. Mindezt aratás végére az egész területen megvalósítottuk.

1957-től megnőtt a gazdálkodás önállósága. A sarokszámokat és a beruházás mértékét a főhatóság szabta meg, a többit mi döntöttük el. Terven felüli bevételből szabadon rendelkezünk 30 napi dolgozói munkabér erejéig. Nyereségrészesedésnek nevezték a többlet munkabért, amit már az adott félév után kifizettünk.

A szentesi gépállomáson jól képzett műszaki dolgozók voltak, ez volt a szerencsénk, hogy fél év alatt rendbetettük a sikeresebb munkalehetőségeket, amiben az emberek is szívesen segítettek, mert ők is így érezték jól magukat. Korábban a szentesi gépállomás a 19 megyei üzem eredményességében az alsó harmadban szerepelt, év-végére második helyre tornázta fel magát.

Kezdtem magam jól érezni az ottani munkavégzés keretében, végre jó helyre kerültem.

Áthelyezés

Elérkezett a következő év májusa, mikor is berendeltek a megyei igazgatóságra, ahol közölték, hogy a Deszki Gépállomás igazgatójának kívánnak kinevezni. Meglepődtem, az az ember – a Megyei Mezőgazdasági Igazgató – tette fel a kérdést először akinek már két ízben nem vállaltam felkérését új munkahelyre. Most is hasonló volt

az első nyilatkozatom, de felszólított, mondjam meg miért nem akarok magasabb szinten munkát elvállalni. Megmondtam: én még akkor is főmezőgazdász akarok lenni, amikor te már nem leszel igazgató.

Az első számú vezetőt minden területről érheti támadás, a politika is többet beleszól a munkájába, ezért nem szívesen vállalok ilyesmit. Egy heti gondolkodás után mégis igent mondtam. Elsősorban gondoltam az egyetem elvégzésére, ez volt a döntő érv, mert akkor tárgyalta a kormány, hogy főmezőgazdászt kinevezni a szövetkezetekben csak egyetemi diplomával lesz lehetséges.

Deszken az új állást 1958. június 20-án foglaltam el. Az üzem az előző évet mérlegghiánnyal zárta egyedül a megyében. Az igazgatót két hónapos börtönbüntetésre ítélték leltár hiány miatt. Rövidesen új főmérnököt kaptunk, a főkönyvelő érettségizett, valamint a főmezőgazdász is. Ezért mi lettünk az első iskolázott vezérkar a megyében.

A munkamorál eléggé rossz volt. Hamar felismertem, hogy a dolgozók jobb időket éltek meg. Munka volt bőven, ezért nem érttem, miért kevés a bevétel. Először is néhány jól dolgozó embert, akik 1956 után felmondás áldozatai lettek, igyekeztem visszaszerezni, egy év után végre sikerült.

Amit Szentesen elértünk a rendcsinálás területén, itt előről kellett kezdeni. Az állomás portáján kezdtük a munkát, körül kerítettük, úthálózatot, csatornát, járdát és egy korszerű műszaki raktárt építettünk. Az iroda környékét parkosítottuk. Ez jó benyomást keltett a falu lakosai körében és kezdtek felfigyelni a gyors cselekvésekre. Egy év alatt a brigádszállásokat is biztosítottuk, ahol tárolták az eszközöket és végezték a heti karbantartást. Jó volt kimenni a körzetünk településeire, mert a változásokról ott is értesültek.

Kapcsolatba kerültünk az erdőgazdasággal, akik munkát ajánlottak. Azonnal reagáltunk az ajánlatra, sikerült vásárolni két 100 lóerős lánctalpas erőgépet szkréperládával tereprendezésre, valamint 70 cm-re szántó ekét, ami nem volt az erdőszetben, s az erdőtelepítéshez ez kellett.

A szövetkezetekkel is jó kapcsolatot építettünk ki, egyet kivéve. A szövetkezetbe új főmezőgazdász került, aki nem igényelt tőlünk munkát. Többszöri keresésemre augusztusban lucerna vetésre hívtak

bennünket, amit gépállomás még nem tudott addig teljesíteni. Kérte az illető, hogy ő is ott akar lenni a kezdésen másnap hajnali négy órakor legyek ott én is. A terület egyáltalán nem volt előkészítve ezért meglepődtem egy kicsit, de elfogadtam a feltételeket. Még aznap kiment két erőgép talaj előkészítés megkezdésére, munkához láttak. Másnap hajnalban fél 4-kor kint voltam a területen, ahol a vetőmag már ott volt a szövetkezet részéről, valamint a mi vetőgé-
pünk. 4 órára a főmezőgazdász is megjelent, megnézte a területet, lehet-e a lucernát vetni. Teljesen megdöbbent, úgy éreztem, arra készült fel, hogy a vetésből nem lesz semmi. Megindult a vetés, mindketten figyeltük. Rendszerben ment minden. Minden rendeződött köztünk, és az összes őszi munkák végzését leszerződtek. Így az összes szövetkezettel jó lett végre a kapcsolatunk.

2. kép. Aratásra felkészített kombájnok a Deszki gépállomáson.
1959.

3. kép. A Deszki gépállomás földnyeső ládája 100 lóerős lánctalpas traktorral. 1960-as évek.

A nyereségrészesedésben másfél év után mindig 20 napi bért meghaladó összeget tudtunk kifizetni.

Műszaki területen is nagyot léptünk előre, a megyei központ kezdeményezésére bevezettük a szalagszerű javítást, ami abból állt, hogy a traktorokat mozgó szerelő kocsira tettük, ahol 10–12 szerelő egység fogadta a gépeket, mindig ugyanaz a szakember javította a gép részegységét, az erőgép mozgott nem a szerelők. Ennek következtében 60–70 százaléka lett a javítási költség az előző évekhez viszonyítva. Sikeres éveket zártunk az utolsó három évben, ez idő alatt 3 esetben kaptunk Élüzem, miniszteri kitüntetést, amit csak egyedül mi kaptunk megszakítás nélkül.

Amint Deszkre kerültem néhány hónap múlva községi tanács-tag, valamint VB (Végrehajtó Bizottság) tagnak választottak. Nem nagyon örültem a megtiszteltetésnek, mivel sokat üléseztünk és sok felesleges vitával, az idő eltelt, eredmény az kevés volt. Két fontos eseményt megemlítek a munkák során. Vívezeték hálózat építést kezdtük el, amit három év alatt tudtunk megvalósítani. A beruházás kivitelezését a lakosok fizették. Mi VB tagok egy-egy lakáscsoportot kaptunk, ahol három évig házról-házra jártunk népszerűsíteni a beruházást.

Az általános iskola igazgatója nyugdíjba ment, a főhatóságok javasoltak egy vidéki jelöltet, akit a VB-nek kellett megszavazni. Mi egy másik személyre gondoltunk. A tanári testület javasolt egy idősebb tanítót, akit a legjobbnak ismert el a falu. Hónapok teltek el, míg végre sikerült kinevezni ezt a pedagógust, akivel jól járt a lakosság.

1963-ban Járási Tanácstagnak és VB tagnak választottak, három községben szavaztak rám. Itt valamivel jobb volt a helyzet.

Tíz évig voltam a szövetkezeti szanalás mezőgazdasági szakértője, részt vettem a mérleghiány termelési okainak felfedésében és a bizottság jegyzőkönyvébe foglaltuk megállapításainkat. Több esetben neveztek ki veszteséges szövetkezetekhez egy gazdasági-évre szóló tanácsadásra. Szerencsém volt, egy kivételével az évben nem volt veszteség.

A következő választáskor Megyei Tanács-tag lettem, a mezőgazdasági bizottság tagja. Merőben más volt a helyzet, mint az előzőek-

ben, itt már minden tanácsstag hozzáértő ember volt. Élvezettel hallgattam a felszólalásokat, intelligens emberek nyilatkoztak, nem a politikáról beszéltek, hanem a gazdasági helyzetről. Érveléseket hallottunk ütközni, nem parttalan vitákat, de személyeskedés nem történt.

A hatvanas évek elején kihirdette a kormány a gépállomások felszámolását, ami 1964 évvégén meg is történt. Minden évben erő- és munkagépeket adtunk el a szövetkezeteknek, a dolgozók többsége is együtt ment a gépekkel. Nem volt kapkodás, az előkészítés rendre megtörtént, velünk egyeztettek minden esetben, a végrehajtás zavartalan volt.

A Debreceni Agrártudományi Egyetemen 1964. április 4-én kaptam meg az agrármérnöki diplomát és elhatároztam, hogy a szövetkezetek felé indulok.

A Gépállomás megyei főnöksége felajánlott egy gépjavítói igazgató állást, de nem fogadtam el. Több helyről felkerestek a szövetkezetek vezetői, végül Tiszaszigetre mondtam igent.

IRÁNY A SZÖVETKEZETI GAZDÁLKODÁS FELÉ

Lezárult egy korszak az állami vállalatnál, kezdődött egy új, nehezebb, többértű, de számomra kellemesebb munka.

1964. december 31-én a Tiszaszigeti Búzakalászhoz kerültem, és elkezdődött a munka. Olyan munkahelyre kerültem, ahol az elnökkel volt egy kis vitánk a munkákkal kapcsolatosan.

A szövetkezet három gazdaságból egyesült. Gyakori mérleg hiánnyal gazdálkodott. Az első napok felmérése során meglepődtem, amikor éreztem, hogy a vezetőség sokat vár tőlem.

Egy hét alatt felmértem a teendőket, mit kell elvégezni, tudja meg a vezetés, hogy mindent nem lehet egy év alatt megoldani. Legfontosabb a munkaerőhiány volt, ezzel foglalkoztam elsőnek.

Sok szántatlan terület volt. Lovas ekéket is alkalmaztam, amit örömmel fogadtak a kocsisok. Akinek nem jutott eke, elhozta hazulról a sajátját, hogy szánthasson. Kikötötték viszont, hogy akkor hozzák be, ha nem vesszük át tőlük az ekét, amit korábban be kellett

volna hozni a szövetkezetbe. Tavasszal jelentkeztek a szénakazal-
rakók, akik nem dolgoztak a szövetkezetben, pedig tagok voltak. A
szénagyűjtés természetbeni díjazással történt, kívül állók is vállalhat-
tak. Kialakult egy lucerna-, cukorrépa-vető csoport önként jelente-
zőkből. Volt, aki több mint 10 évet volt brigádtag. Vetőmagtisztításra
is tapasztalt parasztembert állítottunk be. A munkaező helyzet egy év
alatt rendbejött.

Az állattenyésztésben, szalmatetős szerfás istállóban került elhe-
lyezésre, szarvasmarha, juh és a sertések többsége. A szántóterület
kétharmada Magyarország legalacsonyabb fekvésű területe volt,
állandó belvíz veszéllyel. Az első évben meghatároztuk a teendőket:
430 férőhelyes szarvasmarha telep, belvízrendezés, kertészeti telep,
faiskola, végül sertés telep építését jelentette. Az első évben 13 q⁷
búza, 27 q kukorica termett, a tehenészet 1700 liter tejet termelt te-
henenként. Ez bizony kevés volt. Törzskönyveztük a teheneket, 80
db tenyész egyedet választottunk ki, amik felszaporították az álló-
mányt. Egy db tehenistálló, tejház, borjúnevelő már elkészült, de erre
telepet terveztünk.

4. kép. Belvízelöntés 1967 május végén. Tiszasziget.

⁷ q – mázsa=100kg

A fejlesztést szolgáló beruházások

Elkészítettük a gazdaság távlati fejlesztési tervét. A döntés után 1967-ben elkezdtek a kivitelezések tervezését. Jártuk az országot, megsejmléltük a már elkészült létesítményeket. A gazdaságok vezetői szívélyesen fogadtak mindenhol, elmondták mit tapasztaltak az üzemelés közben, sőt még azt is, hogy mit kell módosítani. A meliorációban saját magunk határoztuk meg a tervezővel együtt, mit akarunk. Komplex vízrendezést mi kezdtünk el egyedül az országban, az OVH (Országos Vízügyi Hivatal) minta belvív övezetnek minősítette.

Vásároltunk 4 láncfalpas erőgépet, földnyeső ládával, 2 db kotrógépet, ezzel kezdtük el a munkát. A főcsatornákat az ATIVIZIG készítette, valamint korszerű vízátemelőt épített meg, ami a Tiszába emelte a felesleges vizet, ez ötször nagyobb kapacitást biztosított elődjénél. A munkát 1967-ben kezdtük, és 1971-ben fejeztük be. A megvalósítás 21 millió forintot igényelt, saját géppel mintegy 60%-ot végeztünk el a munkáknak.

1968-ban a sertés telepet, valamint a kertészeti telepet indítottuk. A kertészeten belül létesült 5000 m² üvegház, ugyanennyi fűthető fóliaház, mindkettő termálvíz fűtéssel üzemelt. A sertés telep 360 kocás nagyságú egy épületként készült kísérleti technológiával. Az újszülöttek ott maradtak azon a helyen, ahol megszülettek, az anyakoca vándorolt. Ennek előnye az, hogy nem kell falkásítani, ami növekedés-gyorsítást jelent. Később ezt módosítottuk, az anyakocák létszámát növeltük, és a telepről un. hajós típusú kocaszállást létesítettünk így a koca létszám 600 db-ra, a hízó kibocsátás pedig 9000 db-ra nőtt. A kertészeti és a sertéstelep építését saját 200 fős építőbrigáddal végeztettük, akiket munkacsoportokba osztva, egy brigádvezető irányított. Nem a személyek teljesítményét fizettük, hanem a brigádét, a brigádvezető kapta meg a munka díját, ő osztotta szét a tagok között. A munkabrigádok évre szerződtek, így, lényegesen jobban dolgoztak, mint a többi építőipariak. A selejt munkát nem fizettük ki, ezt a brigádvezető, illetve az összes brigádtag állapította

meg ki hibázott. Nem emlékszem, hogy az elmarasztalásért valamilyik dolgozó panaszt tett volna a szövetkezeti vezetőknél. A kertészetet a szövetkezeti brigád építette, előtte 30 fős lakatos egység az elemeit előgyártotta. Mindkét telep beruházását úgy szerveztük, hogy egy évi munka elkészült, és 70–80%-a már termelésbe vonható volt. A beruházás saját összegét már nagyobb részben megtermeltük, így sikerült a hitelt csökkenteni.

5. kép. Üvegház gyártása és kivitelezése saját munkával. Tiszasziget. 1969.

6. kép. Termálvíz-kút a fűtőtorony lebontása előtt. Tiszasziget. 1969.

A sertéstelep mellett takarmány-keverőt és szemes-termény szárítót létesítettünk, ezek a beüzemelés idejére el is készültek. A szemes-termény szárítóhoz 2 db siló, 3 db zárt raktár is elkészült.

A szarvasmarha telep kivitelezését egy építőipari vállalat végezte, ehhez mi 3 db Vámosi-féle szénaszárítót építettünk. Ezek telepen kívül, a szérúskertben létesültek. A zárt telepen 4db 100 férőhelyes közép-etetőutas istálló épült, magtárpaddal.

A növénytermesztési ágazathoz tartozott a zöldség kertészet, valamint a faiskola, ahol gyümölcsfákat és dísnövényeket termesztünk. Eleinte hazai, később külföldi értékesítés is történt.

7. kép. Növényvédő repülőgép Tiszaszigeten. 1971.

A szarvasmarha telep mellett 30 ha szakaszos, legeltetéses gyepgazdálkodást valósítottunk meg öntözéssel együtt. 80–100 db tehenre egy fő tehenész és villanykarám vigyázott sikerrel. A fejős teheneken kívül a növények egy másik határrészen legeltek egész nyáron. Volt idő, amikor 100–120 q zöld fűvet kaszáltunk le az első egy-két évben, a legeltetés csak a második évben kezdődött. A legelőgazdálkodás új módszere igen precíz munkát igényelt. Lényege az volt, hogy a marhák annyi területet kaptak, amit aznap lelegeltek, a szakaszolást így irányította a gondozó. Három nap múlva kizártuk az állatokat a tökéletesen lelegelt területről, ahol műtrágyázás és öntözés indult meg. Ide az állatok nem léphettek be, csak 30 nap elteltével, amikor az újra nőtt gyepet legelték. Tehát visszatértünk az első szakaszhoz, ahol a legeltetés először indult, és így jártuk végig ismét a szakaszt. Ha maradt a végén legeletlen terület, azt lekaszáltuk és

szénát készítettünk belőle. A kizárt szakasz mindig nagyobb volt a 30 naposnál, mert az időjárás közbe szólt, a fű mennyiség kevesebb lett, de egyébként is az első növedék termett legtöbbet, a későbbiek kevesebbet.

8. kép. Szakaszos legelőgazdálkodási bemutató. 1971.

9. kép. Szakaszos legeltetés villanykarámmal. Tiszasziget, 1970.

Legeltetési szakasz

Tartalék szakasz	10 napos	Legelt sa- kasz
	30 napos	
	20 napos	
	10 napos	

A komplex melioráció keretében táblásítás, földútépítés, talajjavítás történt 1400 hektáron. Belvízrendezést és a korszerű öntözésre történő berendezkedést a kertészet, legelő gazdálkodás és a növénytermesztés területén végeztünk. Mintegy 600 hektár volt az engedélyezett területünk, amiből évenként 250–300 hektárt öntöztünk.

Az 1970-es években másik három Tsz-el közös vágóhidat, elárúsító boltokat üzemeltettünk, így a hízott sertéseinket ide szállítottuk mintegy 1600-at évente. Ekkor létesítettünk a zöldség kertészet mellé egy faiskolai és dísnövény ágazatot 10 hektár területen mely később egyre növekedett.

Létesítettünk 30 fős lakatos üzemet, ahol több éven át külföldi megrendelésre gyártottunk felszereléseket, főleg traktor eke vázat az NDK⁸-ba, öntöző szerkezeteket Csehszlovákiába. Jó szakembereket sikerült összehozni. Hosszú éveken át ez volt a legeredményesebb üzemágunk. Később saját vágóhidat létesítettünk és elárúsító húsboltot, ami évről-évre fejlődött.

Beléptünk a lucerna termesztési rendszerbe, ahol magtermesztést növeltük, amit a rendszergazda biztosan átvett 20–30%-al magasabb áron, mint az állami felvásárlók korábban. Hosszú éveken át ez volt a legjobb rendszergazda. Átlagosan 130 kg lucerna vetőmag termett hektáronként.

Egyesülés

A szomszéd szövetkezettel éveken át tárgyaltunk az egyesülésről. Minden rendben ment, de az utolsó fázisban, amikor a vezetőség tárgyalta az egyesülést, mindig leszavazták. A sikertelenség után javaslatomra a közeli három szövetkezettel vettük fel a kapcsolatot, ami két év után valósult meg. Három szövetkezet 1974 őszén, egy pedig 1975 januárjában a közgyűlésükön megszavazták az egyesülést. Négy település: Kübekháza, Szőreg, Tiszasziget és Újszentiván szövetkezetei egyesültek. A választást 1975. március 25-re hívtuk össze, de előzőleg a négy szövetkezet vezetősége megegyezett a főkönyvelő, főmezőgazdász, főállattenyésztő és a gépesítési főmér-

⁸ Német Demokratikus Köztársaság (nem hivatalosan Kelet Németország) egy szocialista állam volt 1949 és 1990 között.

nők személyére vonatkozóan. A főkönyvelő szőregi, a másik három szakvezető pedig tiszaszigeti lett.

A választó közgyűlést március 25-re tűzték ki, ahol váratlan dolog történt. A felsőbb szervek Bódi Jánost jelölték először, aki a szőregi szövetkezet elnöke volt. Később a tiszaszigeti elnök, Nieszner Ferenc is bejelentette, hogy indul a választáson. Eleinte nem akartak beleegyezni a felsőbb szervek, majd mindkét jelöltet elfogadták. A tagság a második fordulóban az utóbbit választotta meg nagy többséggel. 1241 tagunk volt összesen, a választáson több mint 900 ember szavazott. Nyugdíjas tag 415 fő volt, 7800 hektár összerülettel rendelkezünk. A bevitt vagyont felét Tiszaszigeti Búzakalász adta, ezek a sertéstelep, terményszárító, kertészet, 440 férőhelyes tehenészeti telep volt. Szőreg 70000 baromfi teleppel, Újszentiván 150 férőhelyes, Kübekháza 200 férőhelyes szarvasmarha teleppel egyesült.

Az első időben nem terveztük a termelés központosítását, számítottunk arra, hogy a tagok nehezen ismerik fel a változások hatásait. Négy üzemegységet szerveztünk, ami az eddigi gazdaságokat jelentette. A munkákat őszig a régi szervezeti egységek vezették, amit vetettek azt aratták le. Az őszi vetést már a központ szervezte, de azok dolgoztak, akik eddig is. Változás abban volt, hogy a régi irányító vezetők helyett egy üzemegység vezető és helyettese végezte a feladatokat. A számviteli dolgozókat az évvégén központosítottuk, ahol 6–8 fő csökkenés volt egységenként. Az összevonás gondja a bérezésnél mutatkozott, mivel nagy eltérés volt szövetkezetenként. Két gazdaság 80%-ot, kettő 100%-ot fizetett. Ezért egységesen 90%-ot fizettünk. Ez azt jelentette, hogy a tag ennyit kapott kézhez havonta és ha volt többlet nyereség akkor járt a hiányzó 10% fizetés. Sajnos néhány év múlva a kormány 100%-os kifizetésekről döntött, ami azt jelentette, hogy a szövetkezeti tag tulajdonosi érdeke megszűnt, bér munkássá vált, a munkához való viszonya jelentősen romlott.

A termelés fejlesztése

A nagy beruházások mindenütt megtörténtek, ezért a növénytermesztés fellendítése következett. Beléptünk a Nádudvari KITE (Kukorica és Ipari növények Termesztési Rendszere) tagjai sorába. A rendszer magas szintű termeléshez minden szellemi és technikai eszközt biztosított, és segített az évi munkák vezénylésében. Az agrotechnikai tervet ők állították össze, gépet biztosítottak, valamint vetőmagot és növényvédő szert. A gazdaság dolgozóinak évente továbbképzést tartottak. A rendszergazda garantált egy elfogadható termésátlagot (kivétel az elemi csapás esete) a tervezett technológia betartása esetén, ami meg is valósult. Vásároltunk a rendszergazdától 5 db 250 lóerős Rába traktort és 1 db John Deer 160 lóerős traktort (a világ legjobb traktora) alap munkagépeivel együtt. Egy nagy gép 1000 hektár területet tudott megművelni, kivéve a betakarítást.

Öt év alatt az egyesüléskori búza 19 q/ha-ról 36 q/ha-ra, a kukorica 52 q/ha-ról 67 q/ha-ra nőtt.

Kukorica kombájnolást egyedül mi végeztünk korábban, most átálltunk erre, ezért nagy teljesítő szárítót és szemes takarmány raktárakat kellett építeni.

Néhány speciális növény, így a fűszerpaprika és a lucernamag termeléssel is másik rendszergazda foglalkozott, azokkal is szerződéses viszonyt létesítettünk.

Az állattenyésztéssel ágazatonként léptünk be, csak nem hoztak hasonló jó eredményt, egyedül a tejtermelés fejlődött sokat, a korábbi 4200 liter tej 6400 literre nőtt 700 tehén átlagában évente, és ez már jónak számított.

Mi még Tiszaszigeten 9 alkalommal nyertünk tejtermelésből 7 arany és 2 ezüst helyezést a megyében, az egyesült gazdaságban még 2 aranyat szereztünk hozzá.

Egyedenkénti tojástermelésünk 10 éves átlagban 280 db volt évente, ami több volt, mint amennyit valaha eladtak Csongrád megyében, azaz összesen 16 millió.

Az öntözést is korszerűsítettük, először a KITE⁹-től vásároltunk 1 db, néhány év múlva még 1 db önjáró öntöző berendezést, ami 800 m széles területet öntözött egy időben a beállított vízmennyiséggel. Az öntözőberendezés 40–50 méterenként működő járókereken mozgott előre, közben a számítógép által vezérelt kiegyenlítőmű garantálta az egyenletes haladást, valamint a hordozó tornyok egyenes vonalban maradását. A lineárnak nevezett gép 3 méter magasról öntözött, így kukoricára is alkalmas volt.

A berendezés fél-hosszán volt a vízszállító nyíltsatorna, amelyből folyamatos haladás közben szivattyúzta az öntözővizet a tornyokon hordozott csövezetekbe. A tápcsatornák távolsága 250–550 m, a helyi igényektől függően. A tápcsatorna partján kifeszített vezeték (80 cm magasán) 1000 m és 3000 m közötti pálya hosszra tette lehetővé az egyirányú folyamatos haladást. A robbanómotor hajtotta a vízszivattyút, ezen kívül elektromos áramot is termelt, ami a tornyok mozgatását végző villanymotorok áramellátását szolgálta.

A berendezést a gépkezelő beindította és ezután a számítógép vezérelte a működést. Ha végére ért a csatornának ott a gép megfordult és visszafelé öntözött. Egy gépkezelő 2–3 gépet is ellenőrzött, feladata egyszer naponta az üzemanyagot feltölteni az öntözést beindítani, valamint leállítani. Ha valami meghibásodott a gépeken azonnal leállt, csak a javítás után lehetett beindítani.

A vizet a Tiszából két db síneken leeresztett búvárszivattyú emelte ki a főcsatornába, amelynek a legalacsonyabb pontján egy úszó-szabályozó a központhoz volt kötve, ami szabályozta a csatorna vízszintjét, beindította és leállította a szivattyúkat. A kezelő reggel rákapcsolta a szivattyúkra az elektromos áramot, valamint kikapcsolta, ha nem volt tovább rá szükség.

Ezzel a berendezéssel főleg kapásokat öntöztünk. Öntözéssel juttottunk el a 100–130 q/ha kukorica átlagterméshez, gazdasági szinten pedig 82 q/ha lett az átlag 1400 hektáron. Búzából 64 q/ha termés volt a csúcs 1800 hektáron.

A megtermelt áruk tömege 15 év alatt 2–3 szorosára nőttek, ezért egyre nehezebb volt az értékesítés. Ezért más ágazatokat kellett beállítani. Az egyesülés első évében vettünk egy vágóhidat, a piacté-

⁹ Kukorica és Iparnövény Termelési Együttműködés

ren egy hús elárúsító üzletet építettünk, ahol eladtuk a vágóhíd hús termékeit. Mintegy 4000 sertést dolgoztak fel a sertéstelep fejlesztése után, ekkor több húsboltra volt szükség, hogy el tudjuk adni az árut. Arra törekedtünk, hogy minél több terméket a fogyasztók felé értéke-sítsünk a közbeeső nagykereskedelem helyett, így nagyobb jövedel-met tudunk biztosítani.

Az áruértékesítés az állandó többletermés miatt egyre inkább nehezedett.

Már 1972ben jelentkezett a veszély, amikor is a hízó bikákat többségében vásárló Olaszország belépett az Európai Közös Piacba, itt megtiltották számára a kelet-európai országoktól való hízott marha vásárlást. Két hónappal a szállítás előtt bontották fel a szerződést. Végül a Szovjetunió vette meg tőlünk a 130 db hízó bikát dollárért.

A gazdálkodás irányváltása

Először is a szervezetet kellett átalakítani. A gazdaságban önel-számoló ágazatokat létesítettünk, növeltük a felelősséget, de az önál-lóságot is. Huszonegy ágazatot létesítettünk, a növénytermesztés a négy üzeme-gység helyett 2 ágazat lett egy-egy vezetővel, a kertészet, faiskola, gépesítés, karbantartók, öntözés, növényvédők, szarvasmar-ha, sertés, baromfi, vágóhíd, lakatosüzem, építőbrigád, takarmányke-verő a legfontosabbak. A tervet minden ágazat maga készítette el, felelt is érte. A termelésből származó többlet nyereségből évvégén meghatározott százalékot kaptak a dolgozók, a tervben lefektetett módon. Egy bizonyos százalék minden dolgozónak járt, míg a többi a többlet-munkát végzők között osztódott. Ezt az utóbbit az ágazat-vezetők osztották el.

A növénytermesztésben növeltük az ipari növények termeszté-sét, így sor került a borsó, napraforgó, lóbab, fénymag termesztésre. Vetőmagtermesztésre is ráálltunk a fűszerpaprika, gabona, lóbab területén.

Az állattenyésztésben a fekete tarka Holstein-fríz fajta szarvas-marhák tenyésztésére álltunk, ezek adták a legtöbb tejet.

A baromfi ágazatban korszerűsítettük a tenyésztést úgy, hogy a csirkenevelést abba hagytuk, áttértünk a tojástermelésre, csupán a tojók nevelése maradt meg. A tojás felét a megyében értékesítettük

szervezeteknek, étkezdéknek, melyet mi szállítottunk a helyszínre a megadott időpontban.

A juhászat már a 80-as évek elején is válságba került, ezért bérbé adtuk a juhászoknak, de ők sem igen boldogultak, ezért az évtized vége felé eladtuk őket.

A piac tovább szűkült, a nyugat csökkentette a vásárlásokat, míg keleten szükség lett volna mindenre, csak nem tudtak mindig fizetni, ezért a szarvasmarha létszám csökkentésére kényszerültünk.

Vezetőség választás

A választás úgy kezdődött, hogy a vezetőség jelölőbizottságot választott, akik körbe járták a tagságot és a vélemények alapján összeállították a jelölteket. Ezt a vezetőség elé terjesztették. A vezetőség véleményt mondott a jelöltekről és ezután megkezdődött a jelölés. A volt elnök nem kapta meg az ötven százalékot, ezután lemondott a jelölésről, elérte a nyugdíjas kort és nyugdíjba ment.

A jelöltek közül én voltam a következő, ezért engem kért fel a jelölőbizottság a jelöltségre. Két heti gondolkodást kértem, nem nagyon rajongtam az elnökségre, mivel nekem is öt év volt hátra a nyugdíjig, elvállaltam a jelölést. A jelenlévő tagok meg is választottak 12 fő kivételével. A vezetőség tagjait is újra választotta a taggyűlés, így másnap kezdtük a munkát.

A gazdasági helyzet súlyosbodott eleinte lassan, de évenként növekvő mértékben. Az eredményesség 3 évig emelkedett, de ezután lassú csökkenés jelentkezett. 5 év letelte után nyugdíjba mentem, 1990. március 1-vel.

ÉRDEKVÉDELEM

Már korábban megalakult az érdekvédelem a megyében három szervezetben. Később ezeket összevonták egy megyei Mezőgazdasági Termelők Szövetsége (TESZÖV) néven. A megyei vezérkar 15 fő elnökségből állt: egy elnök, két helyettes, egy titkár és 11 elnökségi tagból. Összetétel 10 fő szervezet elnök, 1 mezőgazdász, 1

gépész, két fizikai munkás és egy irodai dolgozó. Az elnökség tagjai a jól gazdálkodó szövetkezetekből kerültek ki. 1978ban engem elnökhelyettesnek választottak meg, amely tisztséget 12 évig töltöttem be.

Az elnökség a szövetkezetek érdekeit képviselte, sokat ténykedett a gazdaságok érdekeiért főleg a kormánnyal, valamint a kereskedelmi szervezetekkel.

Létrehoztak egy adminisztratív számviteli ellenőrző csoportot, akik az állami ellenőrzési szervekkel együttműködve egy-két hónappal hamarabb ellenőrizték a számvitelt a gazdaságokban, így a hibák jó részét helyre tették, tanácsot adtak, mert az állami ellenőrzés már büntetett is a nagyobb hibákért.

Nagyon szerettem itt dolgozni, az elnökség igen jó gondolkodó tagokból állt, akikkel értelmes vitákat tartottunk. A magas képzettség az agrárközgazdász irányú témákra vonatkoztak, a gondolkodásmód ehhez társult legjobban. Minden évben egyszer küldöttgyűlés volt, ahol beszámolt az elnökség az éves munkájáról. Minden szövetkezet választott 2 fő küldöttet, ők képviselték a szövetkezet érdekeit. Minden évben egy alkalommal egy hetes továbbképzésen vettünk részt, ahol magas állami tisztviselők adtak elő.

Fizetést ezért a munkáért nem kaptunk sosem, csupán évvégén egy esetben tiszteletdíjat, ami 3–5 ezer forintot jelentett.

Már nem voltam tanácsstag, de sikerült elősegíteni három község gázvezeték megvalósítását. Behívtak a Dégáz-hoz, ahol az igazgató közölte, ha a térsznek szüksége van gázvezetésekre, van rá lehetőség. Három napon belül kellett választ adni. Én mindjárt a 3 települést is említettem, ami lehetőség volt, ha a lakosok a távvezetéken kívül fizetik a bekerülést. Három év alatt megépült mindez.

KÜLFÖLDI SZAKMAI UTAK

Elsőnek a Földművelésügyi Hivatal a bemutató gazdasági tevékenységért jutalomként Bulgáriai tanulmányútra osztott be, ami 8 napig tartott. A többi tanulmányutat a TESZÖV szervezte, sorrendben: Szovjetunió két ízben egy-egy hét, Görögország, Hollandia, Ausztria, Németország.

Meglepett Görögország 1920-ban, a parasztok adományából létrehozott szövetkezete – konzervgyár, olajgyár, gyümölcs és zöldségkereskedelem egy helyen – 30 hektár területen. Túl élték a második világháborút, a forradalmat és jelenleg is üzemelnek. A szövetkezet nem bukott meg. Jó lenne tőlük példát venni!

A hollandiai zöldség-gyümölcs és virág értékesítő szövetkezet egyedüli világcsúcs, azt csak látva lehet megérteni olyan precíz. Csodálatosan, gyorsan történik minden, mi is csak néztünk, hogy ilyen képzeleten felüli bonyolítást lehet végezni.

Délután néhány láda árut visznek be a termelők, ez szolgál minta gyanánt. Ezt megvizsgálják, megszabják az árát és másnap 6 órától 10–11 óráig be kell vinni a bejelentett mennyiséget. Kifogástalan minőséget vesznek át mindenkor. Reggel 6 órától a kereskedők jelennek meg egy nagy teremben, ahol minden személynek külön telefonja van. Elkezdődik a licitálás az áru árára és mennyiségére. Telefonon megvesznek belőle, vagy az egészet megveszik, ezután mennek az áruért. A nagy tétel árut kamionba rakják, ami egy lejtős csatornába beáll. A platóra ráhajtó gumikerekű villástargoncák lerakják egy mozdulattal a terhet. Fél óra alatt megtelik egy kamion, és délután három órára Londonba érkezik a hajnalban leszedett friss áru.

Egy magánvállalkozó, aki hasonló módon végzi a felvásárlást közölte, hogy csak a magyarokra kell ügyelni, mert ők jelentenek konkurenciát egyedül Európában.

Szövetkezeti forma a svédeknél is megtalálható. Elmondások szerint 21 takarmánykeverő van az országban, ebből 19 szövetkezeti tulajdon. Ezen kívül élelmiszer feldolgozást, értékesítést is szövetkezetek bonyolítanak. Ez az információ egy zártkörű svéd küldöttség értekezleten hangzott el a magyar parlamentben, ahova sikerült bejutnom.

KÜLFÖLDI SZÖVETKEZETI KAPCSOLATOK

Az egyesüléskor remek társakat örököltünk, mégpedig egy felvidéki magyar, Tátrához közeli Csehszlovák és egy NDK-s német szövetkezetet. Minden évben egyszer 4–5 napos látogatást tettünk egymáshoz szakmai tapasztalatok megismerése végett. Négyéven-

ként a kör bezárult, ilyenkor megújítottuk a szerződést, ami rögzítette a szabályokat.

Minden gazdaság az ottani élvonalba tartozott, de a magyar és a német magasabb szinten gazdálkodott. Ettől függetlenül sokat tanultunk tőlük. Nagyon megérte a látogatásokkor szerzett tapasztalatok szerzése.

Úgy éreztük, az ottani felsőbb szervek, bár többet szóltak bele a gazdálkodásba, de többet törődtek a közösségekkel, mint nálunk. Minden alkalommal egy-két óra erejéig fogadtak mindenhol bennünket, itt szűrtük le az említett megjegyzést. Nálunk viszont nagyobb volt a szabadság, erősebb a gépesítés, így egy idő után jobban haladtunk előre. Később idejöttek új korszerű munkagépek vásárlására, amikor ez lehetővé vált.

10. kép. Csehszlovák – NDK – magyar testvér szövetségi küldöttség, 1975.

Őszinte barátság alakult ki közöttünk, ahol lehetett segítettük egymást. Ez akkor is folytatódott, amikor az alapító elnökök elköltöztek az élők sorából hárman, egy pedig nyugdíjba ment. Engem az hatott meg, hogy milyen emberközeli barátság alakult ki a négy nemzetiség között, holott a közelmúltban még ellenségek voltunk.

BEFEJEZÉS

Amikor a visszaemlékezésemet írni kezdtem, felelevenedtek olyan emlékek, melyekről korábban már elfeledkeztem. Elsősorban az ifjúkorom eseményei kerültek elő, ez idősödő korban mindenkivel megtörténik.

Először is a családi környezetem hatott rám, főleg az apám, aki nagy kötelességtudással, lényegre látó képességgel rendelkezett. Amit csak tudott, mindent elmondott nekem, melyek többsége már gyermekkoromban meggyökeresedett.

A második világháború hagyott bennem kellemetlen benyomásokat, de megedződtem a nehézségek leküzdésére. Apám távollétében serdülőkorban gazdálkodtam (anyám szárnyai alatt) azzal a gondolattal, hogy már mindenhez értek. Összességében ez igaz is volt, főleg a saját tapasztalatok sokasodtak. Az események oda vezettek, hogy korán érő lettem hasonló társaimmal szemben.

Sokat tanultam a Szarvasi Mezőgazdasági Középiskola tanáraitól. Különlegesnek számított a szakmai magas színvonal, a felnőttes bánásmód velünk szemben. A szakmai tudás igénye végig vezette pályafutásomat.

Nem utolsó sorban, főnökeim, közeli munkatársaim segítségével vezetett a jó eredményekhez. Nemcsak én találtam ki egyedül a sikerhez vezető utat, legfeljebb szerveztem azok megvalósítását.

A fentiek voltak az alapvető tanulságok, melyek vezéreltek életem folyamán. Adódtak nehézségek is számtalanszor, ezeket mindenkor sikerült leküzdenem. Szerencsém volt, időben felismertem Heine szavait: "Nem tökéletes ez a földi lét, a rózsza társként hordja tövisét".

UTÓSZÓ

Molnár Imrével polgárista korunk óta vagyunk barátok. Együtt tartottunk 1945-ben, a háború után Békéscsabán albérletben, Ókígyóson és Szarvason a kollégiumban egy szobában és egy osztályban. Barátságunk sírig tartóvá kovácsolódott.

Az akkori megpróbáltatásokat egyedül biztosan nem bírtuk volna ki. Ketten végig vittük az érettségiig (Szarvas, 1949), és felnőttként indultunk a nagybetűs életbe a volt tanárainktól kapott tudással.

Én (a nagyhajú Köhler Mihály) érettségi után hazautazva rögtön kopaszra nyiratkoztam, és a következő napon (1949 június végén) munkára jelentkeztem a gyomai gépállomáson. Itt azonnal alkalmaztak, mert a mezőgazdászuk továbbképzésen volt, és hiányzott egy szakember, aki az aratási és cséplési munkákat Gyoma és Endrőd községek határában megszervezi, és irányítja. Így tudtam augusztusban értesíteni Molnár Imrét arról, hogy mezőgazdászokat keresnek, és jelentkezzen ő is. Kapott az ajánlaton, így indult el az ő pályája is a gépállomásokon. Ezután TSZ-ben dolgozott és nagyot alkotott főmezőgazdászként, majd elnökként.

Kapcsolatunk töretlen maradt szakmai vonalon, és az évfolyamtalálkozók szervezésében mind a mai napig. Ő is sokat köszönhet a Szarvason tanultaknak. Ezzel az alappal munkássága végig felfelé ívelő volt.

Őszinte barátsággal:
Dr Köhler Mihály (Misku)
Tessedik Öreggazdász Egyesület elnöke

A SOROZAT EDDIG MEGJELENT KÖTETEI

1. Cselőtei László: Zöldségtermesztés Rákospalotán az 1930-as években 1999
2. Mőcsényi Mihály: Fordítások, ferdítések 1999
3. Mőcsényi Mihály: Ember és táj 1999
4. Kralovánszky U. Pál: Esettanulmány a hazai fehérje-program előkészítéséről (Amíg egy országos K+F program elindulhatott) (1962-1970) 2000
5. Cselőtei László: A paradicsomtermelés fejlesztése és fejlődése (1948-1990) 2000
6. Győrffy Sándor: Szövetkezeti állam 2000
7. Kralovánszky U. Pál - Ligetvári Ferenc: Vízgazdálkodás és mezőgazdaság (a 150 éve született Kvassay Jenő írásai alapján) 2000
8. Köhler Mihály – Molnár Imre: A szarvasi gazdaszélet hagyományai (1927-1949) 2001
9. Vinczeffy Imre: Pásztoroktól tanultam 2001
10. Szabó János: Találkozás önmagammal 2005/2008
11. Molitorisz Pál: A szarvasi középfokú gazdasági tanintézet létesítésének története 2005
12. Molitorisz Pál: A szórhalmi legeltetési társulat története 2006
13. Reszkető Péter: Főiskola Szarvason (1970-2005) 35 éves a főiskolai szintű agrár-szakképzés Szarvason 2006
14. Molitorisz Pál: Képviselő-portré a szarvasi választókerületből (Borgulya Pál 1872-1960) 2007
15. Molitorisz Pál: Emlékezés Lászlóffy Istvánra (1910-1968) 2008

A sorozat korábbi szerkesztői:

Dr. Ligetvári Ferenc, egyetemi tanár, az MTA doktora (1998-2002)

Dr. Bukovinszky László, főiskolai tanár, CSc (2003-2007)

Molnár Imre szarvasi gazdaszként indult az életbe. Vallomását a tőle idézett alábbi sorokkal ajánljuk jó szívvel.

„Sokat tanultam a Szarvasi Mezőgazdasági Középiskola tanáraitól. Különlegesnek számított a szakmai magas színvonal, a felnőttes bánásmód velünk szemben. A szakmai tudás igénye végig vezette pályafutásomat.

Nem utolsó sorban, főnökeim, közeli munkatársaim segítségével vezetett a jó eredményekhez. Nemcsak én találtam ki egyedül a sikerhez vezető utat, legfeljebb szerveztem azok megvalósítását.

Adódtak nehézségek is számtalanszor, ezeket mindenkor sikerült leküzdenem. ...”

SzJ

A szarvasi Magyar Királyi Tessedik Sámuel Középfokú Gazdasági Tanintézet épülete